

การพัฒนาแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อยกระดับการดำรงชีวิต
ตามหลักวิถีพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางม่วง
อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

THE DEVELOPMENT OF HOUSEHOLD ACCOUNTING MODEL
TO ENHANCE SELF-SUFFICIENCY LIVING IN
BANG MUANG SUB-DISTRICT MUNICIPALITY,
BANGYAI DISTRICT, NONTHABURI PROVINCE

มฤดี กีเอียน¹, จันทนา อุดม² และไพโรจน์ บุตรชีวิน³
Monrudee Ki-ian¹, Chanthana Udom², and Phairoj Butchiwan³

Received 20 April 2024

Revised 24 June 2024

Accepted 27 June 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับความรู้ วิธีการ และปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน 2) เพื่อสร้างและพัฒนาแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักวิถีพอเพียง 3) เพื่อทดสอบประสิทธิผลของรูปแบบบัญชีที่ได้พัฒนาขึ้น การออกแบบการวิจัยเป็นลักษณะแบบผสมวิธี กำหนดกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเลือก 2 กลุ่มจำนวนทั้งสิ้น 42 คน 1) คณะกรรมการชุมชน จำนวน 27 คน และ 2) ตัวแทนผู้มีบทบาทสำคัญในการกำกับและพัฒนาในเขตเทศบาลตำบลบางม่วง จำนวน 15 คน เครื่องมือการเก็บข้อมูลประกอบด้วยแบบทดสอบแบบสัมภาษณ์ คู่มือรูปแบบการพัฒนากิจกรรม และสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือน การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การวิเคราะห์ผลเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์ค่าทางสถิติ ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Paired samples t-test ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนอยู่ในระดับต่ำ โดยการจัดทำบัญชีครัวเรือนจะเป็นลักษณะการจดบันทึกอย่างง่ายตามความเข้าใจของตนเอง ด้วยปัจจัยจากข้อจำกัดด้านความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ แรงจูงใจ และการส่งเสริม สนับสนุนจากหน่วยงานกำกับการพัฒนาของพื้นที่ 2) ขณะผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึง 7 ขั้นตอนหลัก และ 28 กิจกรรมสำคัญ ที่ส่งเสริมการสร้างและการพัฒนาแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนกับความสัมพันธ์การดำรงชีวิตตามหลักวิถีพอเพียง 3) ผลการทดสอบประสิทธิผลรูปแบบบัญชีที่พัฒนาขึ้นของการศึกษานี้ มีค่าคะแนนความรู้เฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบ

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Faculty of Management Science, Phranakhon Rajabhat University

Corresponding author email: chanpnru@gmail.com

มากที่สุด และผลสรุปเชิงเนื้อหาชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมการสร้างและการพัฒนารูปแบบบัญชีครัวเรือน สามารถนำมาสู่การมีสุขภาพการเงิน การพัฒนาคุณค่าการดำรงชีพและความมีภูมิคุ้มกันกับการดำเนินชีวิตตามหลักการวิถีพอเพียง

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ คุณค่าการดำรงชีพ บัญชีครัวเรือน วิถีพอเพียง

Abstract

This research aims to: 1) investigate the current situation regarding knowledge, methods, and obstacles in household accounting practices. 2) Develop and enhance household accounting models to improve sustainable living standards. 3) Test the effectiveness of the developed models through mixed-method research involving important data providers for Objectives 1 and 3, consisting of a community committee of 27 members and significant contributors to model development within the jurisdiction of Bang Muang Municipality, totaling 15 individuals. We tailored the selection criteria to the qualifications in data provision. Research tools included five types: interviews, tests, model format manuals, questionnaires, and data analysis utilizing quantitative research methods employing statistical analysis such as percentages, means, standard deviations, and paired sample t-tests. Qualitative research involved content analysis and narrative description. Research findings revealed that: 1) Currently, the sampled group possesses limited knowledge and understanding of household accounting and its relationship with the sufficiency economy philosophy, with only one household employing a simplified, self-understood method for accounting. Reasons for a lack of accounting include insufficient knowledge and understanding, a lack of motivation, and inadequate promotion and support from organizations. 2) The developed model comprises 7 steps and 28 activities. 3) Post-experiment testing results showed statistically significant increases in average knowledge scores compared to pre-experiment levels at the .05 significance level, alongside the highest satisfaction with the model. This led to improved financial health, community participation, and environmental conservation. Therefore, the developed model will benefit the community in terms of resilience-building and enhancing sustainable living values in line with sufficiency economy principles.

Keywords: Household Accounting, Livelihood Values, Model Development, Self-Sufficiency

บทนำ

การก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและกระแสนิยมของคนในสังคมที่ให้ความสำคัญกับวัตถุนิยม และสิ่งที่น่าสนใจคือ ยังมีวัตถุนิยมของความต้องการมากขึ้น ความต้องการก็ยังเพิ่มสูงขึ้นไปอีกไม่รู้จบ ขณะที่ความพยายามสรรหาเพื่อให้ได้สิ่งของวัตถุนั้น ๆ มาครอบครองด้วยวิธีที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องตามระดับสำนึก ก็เลวที่อยากมีอยากได้ สนับสนุนให้เกิดค่านิยมการบริโภค คนส่วนใหญ่มักคิดว่า

การมีความพร้อมทางวัตถุจะทำให้ชีวิตมีความสุข จึงชอบวิ่งตามวัตถุ สิ่งที่ยังไม่มีก็จะพยายามดิ้นรนหาหา สิ่งที่มีอยู่แล้วก็ให้มีมากกว่าเดิม สิ่งที่มาคือ การกู้หนี้ยืมสินเป็นที่มาของปัญหาหนี้ครัวเรือนของไทยในระดับสูง (สรัญญา จันทรสว่าง, 2558) และผลการประเมินสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อจีดีพีของไทย ณ สิ้นปี 2567 จะอยู่ที่ 91.4% หรือราว 16.9 ล้านล้านบาท โดยสถานการณ์หนี้ครัวเรือนยังคงน่าเป็นห่วงทั้งในมิติของปริมาณการก่อหนี้ที่ไม่สร้างรายได้เพิ่มขึ้นเร็วและคุณภาพหนี้มีแนวโน้มด้อยลง (ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ทีทีบี, 2567) ประกอบกับผลการสำรวจสาเหตุของการเป็นหนี้ที่เพิ่มขึ้น 5 อันดับแรก ตอบว่า 1) ค่าครองชีพปรับตัวสูงขึ้น 2) ซื้อสินทรัพย์ถาวรเพิ่มขึ้น 3) รายได้ไม่พอกับรายจ่าย 4) ลงทุนในธุรกิจเพิ่มขึ้น 5) ใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตมาก นอกจากนี้ผลการสำรวจยังพบว่าคน GEN Y และ GEN Z ถึง 76% ยอมรับว่าใช้เงินแบบไม่วางแผน และ 60.5% มีการใช้จ่ายเงินเกินตัว และ 47.2 % กู้ยืมเงินในอนาคตมาใช้ โดยเฉพาะการรูดบัตรเครดิตมาใช้ก่อน ผ่อนทีหลัง โดยคาดว่าหนี้ครัวเรือนจะขึ้นไปสูงสุดในปี 2567 หลังจากที่เศรษฐกิจไม่ฟื้นตัวตามที่คาดการณ์ไว้ (ธนวรรณ พลวิชัย, 2566) ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้ปัญหาหนี้ครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นนั้นเกิดจากการขาดวินัยทางการเงิน รายรับไม่พอกับรายจ่าย การวางแผนการลงทุนผิดพลาด และมีความรู้ทางการเงินไม่เพียงพอ จึงทำให้มีโอกาสน้อยที่จะหลุดพ้นจากปัญหาได้ ขาดวินัยก่อนนี้ การแก้ปัญหานี้ครัวเรือนต้องทำอย่างครบวงจร ถูกหลักการ แก้ไขตรงจุด และอาศัยความร่วมมือกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการพัฒนากลไกการช่วยเหลือลูกหนี้ที่มีปัญหาให้ความรู้ทางการเงิน (อานันท์ เกียรติสารพิภพ, 2566)

จากสภาพปัญหาที่ได้กล่าวมาทั้งหมดต้องยอมรับว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยแต่นานกาลและยังคงดำรงอยู่ในวันนี้อย่างครบถ้วน ดังนั้นในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ จึงได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายในให้สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคงและคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ซึ่งจะเป็นทางออกให้กับคนไทยในการดำรงชีวิตให้อยู่รอดภายใต้สังคมในปัจจุบัน แนวทางหนึ่งที่ประชาชน คนไทยควรยึดถือคือ การพึ่งตนเอง รู้จักความพอประมาณ และไม่ประมาท ตามแนวปรัชญา“เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้เคยมีพระราชดำริให้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้ประชาชนได้รู้จักการวางแผนชีวิต และใช้ชีวิตตามหลักพอเพียงด้วยการทำบัญชีครัวเรือนที่สามารถนำมาใช้วางแผนการเงินในครอบครัว และการประกอบอาชีพ ซึ่งทำให้เราเห็นภาพรวมของการลงทุนในแต่ละกิจการ ส่งผลให้เราลดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยต่างๆ ลงได้ และจะทำให้เรารู้จักการออม และใช้จ่ายอย่างรู้คุณค่า (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550)

จากการลงพื้นที่ของนักวิจัยเพื่อดำเนินโครงการบริการวิชาการยกระดับคุณภาพชีวิต กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน ณ เทศบาลตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ประจำปีงบประมาณ 2565 และ 2566 ผ่านกระบวนการจัดเวทีสานเสวนาและกิจกรรมการวิเคราะห์ชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมการประเมินศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วม จากเวทีดังกล่าวได้มีการสะท้อนข้อมูลที่มีความน่าสนใจไว้หลายประเด็น โดยเฉพาะประเด็นที่มีการนำเสนอถึงจุดอ่อนและอุปสรรคในการพัฒนาในพื้นที่ ที่ผู้ร่วมเวทีได้สะท้อนถึงข้อมูลที่พูดเป็นเสียงเดียวกันว่าสถานการณ์ปัญหาที่สำคัญของชุมชนในปัจจุบัน ได้แก่ ปัญหาหนี้สินของคนในชุมชนเป็นหนี้ทั้งในและนอกระบบเพิ่มขึ้นและไม่สามารถใช้หนี้ได้ จึงทำให้เกิดภาวะหนี้สินสะสม ซึ่งเป็นปัญหาที่ชุมชน ตระหนักถึงอันตรายและต้องการแก้ไขเร่งด่วน ทั้งนี้ยังพบว่าประชาชนโดยส่วนใหญ่ไม่ได้มีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารการเงินของตนเองและครอบครัวจึงทำให้ขาดความสมดุลระหว่างรายรับและรายจ่าย และนำไปสู่ปัญหาหนี้สินของครัวเรือน คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่าแนวทางสำคัญที่จะช่วยให้ปัญหาเรื่องหนี้สินของคนในชุมชน

เทศบาลตำบลบางม่วงได้มีแนวทางในการแก้ไขให้เกิดผลสำเร็จและยั่งยืนได้นั้น กลไกสำคัญก็คือ การพัฒนาคนในชุมชนด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักวิถีพอเพียง ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่สามารถนำมาเป็นแผนที่ทางความคิด การพัฒนาคุณค่าแห่งการดำรงชีพที่สอดคล้องกับหลักการวิถีพอเพียง จึงเป็นสาเหตุและแรงจูงใจให้คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นภาคส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคมที่มีบทบาทสนับสนุนงานด้านวิชาการ มีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบที่นำไปใช้เป็นแนวทางการสร้างกระบวนการเรียนรู้และเสนอให้กับเทศบาลตำบลบางม่วง ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำรูปแบบที่เป็นข้อค้นพบจากงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ ซึ่งนอกจากจะเป็นการยกระดับความมั่นคงทางการเงินกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนได้แล้ว ยังช่วยส่งเสริมให้ครัวเรือนได้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่มีส่วนร่วมสำคัญในการร่วมพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนและประเทศชาติให้เกิดความยั่งยืนในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ วิธีการ และปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน
- 2) เพื่อสร้างและพัฒนาารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักวิถีพอเพียง
- 3) เพื่อทดสอบประสิทธิผลของรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อยกระดับการดำรงชีวิตตามหลักวิถีพอเพียง

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิด และนำไปดำเนินการสร้างและพัฒนาารูปแบบการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบ หมายถึง แบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำเป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เป็นแผนภูมิ หรือรูปสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการ หรือแนวคิด เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันซึ่งรวมกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม (Good, 1973) อีกทั้ง Hausser (1980) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่ออกแบบมาเพื่อแสดงถึงองค์ประกอบและกระบวนการตรวจสอบความแตกต่างระหว่างความสัมพันธ์ในเชิงทฤษฎีกับปรากฏการณ์จริง โดยรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้ หมายถึง โครงสร้างทางความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปร โดยการสร้างและพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบ อย่างเป็นขั้นเป็นตอนสำหรับถ่ายทอดโดยใช้สื่อมาช่วยเพื่อให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ง่าย สามารถตรวจสอบ และเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจได้

ในยุคสมัยใหม่ที่มีการพัฒนาทุกด้าน ผู้คนส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับเงินและวัตถุ และมีความเชื่อว่าถ้าหากเรามีสุขภาพทางการเงินที่แข็งแกร่งแล้วจะนำไปสู่การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ดังนั้นเป้าหมายการดำเนินชีวิตของคนเลยมุ่งแสวงหาเงินเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของชีวิต ประกอบกับปัจจุบันที่ต้องเผชิญด้วยค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น ความซับซ้อนในการตัดสินใจเลือกการจัดการทางการเงิน รูปแบบการให้สินเชื่อที่มีมากขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้คนจะต้องให้ความสำคัญในการวางแผน และจัดการทางการเงินเพื่อประโยชน์สูงสุดของตนเอง "พฤติกรรมจัดการทางการเงินส่วนบุคคลที่แข็งแกร่ง" จะทำให้แต่ละคนรู้สึกถึงความปลอดภัยและอิสรภาพทางการเงิน การบริหารการเงินไม่ประสบความสำเร็จเป็นที่น่ากังวลอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุหลักคือ บุคคลขาดความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทางการเงิน เนื่องจากการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของ

ตนเองมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ทางการเงินในปัจจุบันและเป้าหมายการออมในอนาคต (Netemeyer et al., 2018) การดูแลเรื่องการเงินไม่เพียงแต่หมายถึงการกำหนดงบประมาณค่าใช้จ่ายประจำวันของครัวเรือนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการออมและการลงทุนเพื่อเป็นการสร้างเกราะป้องกันสำหรับการใช้จ่ายในอนาคต (Goyal et al., 2021)

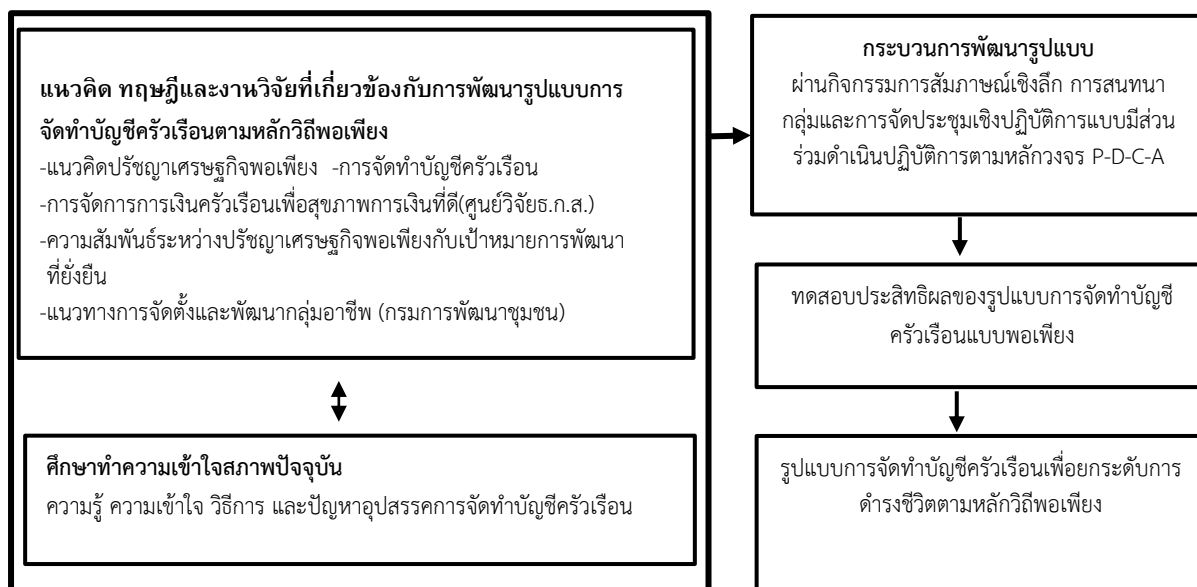
“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ทุกคนสามารถนำหลักปรัชญาฯ มาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ไม่ใช่ว่าเฉพาะในหมู่คนจนหรือเกษตรกร โดยต้อง “ระเบิดจากข้างใน” คือการเกิดจิตสำนึกมีความศรัทธาเชื่อมั่นเห็นคุณค่าและนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัวมุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมทั้งใฝ่รู้และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อความมั่นคงในอนาคต และเป็นที่พึ่งให้ผู้อื่นได้ในที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550)

การทำบัญชีครัวเรือนคือ การจดบันทึก ข้อมูลเกี่ยวกับเงื่อนไขปัจจัยในการดำรงชีวิตของตัวเอง และภายในครอบครัว ชุมชน รวมถึงประเทศ ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกจะเป็นตัวบ่งชี้อดีตปัจจุบันและอนาคตของชีวิตของตัวเอง สามารถนำข้อมูลอดีตมาบอกปัจจุบันและอนาคตได้ ข้อมูลที่ได้ที่บันทึกไว้ จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนชีวิตและกิจกรรมต่างๆ ในชีวิต ในครอบครัว Thongprasert and Mala (2019) พบว่า ประสิทธิภาพการบัญชีครัวเรือนก็มีความสัมพันธ์กับการที่ประชาชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการบัญชีครัวเรือน การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับประสิทธิภาพของการบัญชีครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวก ทำให้มั่นใจว่าการบัญชีครัวเรือนจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับวิถีชีวิตและการใช้ทรัพยากรในระดับชุมชนส่งผลต่อสถานะทางเศรษฐกิจของชุมชน ประชาชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการวางแผนและแก้ไขปัญหาชุมชน การทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง ครอบครัว และชุมชน และช่วยให้ประชาชนทราบค่าใช้จ่ายที่จำเป็นและไม่จำเป็น จึงสามารถตัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไปได้

ผลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมจะนำมาสู่การกำหนดแผนที่ทางความคิดในการสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้ได้องค์ประกอบและกิจกรรมสำคัญของรูปแบบที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมให้เกิดการยกระดับการดำรงชีวิตตามหลักวิถีพอเพียง ซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาของคนในชุมชนเทศบาลตำบลบางม่วง การส่งเสริมการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนด้วยการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมให้รู้จักการสร้างภูมิคุ้มกัน ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจ ด้วยการนำบัญชีครัวเรือนมาประยุกต์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเป้าหมายหลักในการสร้างการเรียนรู้ พัฒนาฐานคิดให้กับคนในชุมชนเกิดความสามารถในการวิเคราะห์ จัดการทางการเงินของครอบครัว การปรับพฤติกรรมการใช้เงินอย่างรอบคอบ ประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อการหลุดพ้นจากความยากจน พึ่งพาตนเองได้และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงภายใต้กระบวนการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ในการพัฒนาคุณค่าแห่งการดำรงชีพที่สอดคล้องประสานกับหลักการวิถีพอเพียง และการร่วมกันออกแบบการจัดทำสมุดบัญชีครัวเรือน การพัฒนาศักยภาพด้านการจดบันทึกบัญชี การจัดการการเงินครัวเรือน การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินบนพื้นฐานความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตตามหลักวิถีพอเพียง เป็นการสร้างวินัยทางการเงินให้แก่ครัวเรือนและสมาชิกในชุมชน ซึ่งหากคนในชุมชนและสังคมได้มีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนกันอย่างต่อเนื่องเป็นประจำจนเป็นนิสัยแล้ว จะส่งผลดี

ยังต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครัวเรือน และเป็นการสร้างความมั่นคงของรากฐานทางเศรษฐกิจที่ดีของชุมชนและประเทศต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย และจัดประชุมในการระดมความคิดเห็น การจัดอบรมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ การสร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยการใช้พลังการเรียนรู้ร่วมกัน และดำเนินปฏิบัติการตามหลักวงจร P-D-C-A คือ การวางแผน การทดลอง ปฏิบัติ วิเคราะห์ ประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข พื้นที่ดำเนินการวิจัยกำหนดเป็นเทศบาลตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ในการวิจัย 1) เป็นพื้นที่อยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยที่ดำเนินโครงการยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น 2) เกิดจากความต้องการของพื้นที่ 3) เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพและความพร้อมในการสนับสนุนให้ความร่วมมือเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงตามเกณฑ์ การศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ วิธีการ ปัญหาและอุปสรรคการจัดทำบัญชีครัวเรือน และวัตถุประสงค์ที่ 3 ทดสอบประสิทธิผลของรูปแบบฯ กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นกลุ่มเดียวกัน กำหนดเป็นคณะกรรมการชุมชน จำนวน 27 คน (ชุมชน 9 ชุมชนๆละ 3 คน) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก 1) เป็นผู้ที่เคยมีประสบการณ์เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร 2) มีคุณสมบัติเป็นคณะกรรมการชุมชน ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการนำองค์ความรู้ที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการไปขยายผลและส่งเสริมให้ประชาชนลูกบ้านได้ 3) เป็นผู้อ่านออก เขียนได้และสามารถสื่อสารกับบุคคลอื่นได้ 4) มีความสมัครใจเข้าร่วมการวิจัยตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย การศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 2 สร้างและพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อยกระดับการดำรงชีวิตตามหลักวิถีพอเพียง ผู้วิจัยเลือกใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงตามเกณฑ์ เป็นตัวแทนผู้มีบทบาทสำคัญในการกำกับและพัฒนาในเขตเทศบาลตำบลบางม่วง จำนวน 15 คน

ประกอบด้วย ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี 1 คน รองนายกเทศมนตรี 1 คน เลขานุการนายกเทศมนตรี 1 คน สมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 2 คน นักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน ประธานชุมชน จำนวน 9 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 15 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก 1) มีคุณสมบัติเป็นผู้บริหารและบุคลากรของเทศบาลเนื่องจากมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น 2) เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากคนในชุมชนเนื่องจากกระหว่างดำเนินการวิจัยนั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน ทั้งในฐานะผู้เข้าร่วมกิจกรรมและผู้ให้ข้อมูล 3) มีความสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย เอกสารที่ใช้ประกอบการประชุม สมุดบันทึกบัญชี แบบฟอร์มเอกสารในการรวบรวมข้อมูลการจัดทำบัญชี แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบความรอบรู้ และแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้นจากแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดย 1) การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 จากนั้นได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขในข้อคำถามตามที่คุณผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำแนะนำไว้ 2) การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยดังกล่าวไปทดลองใช้กับกลุ่มบุคคลที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง และนำไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) กับผู้นำชุมชนตำบลมหาสวัสดิ์จำนวน 30 คน ซึ่งกลุ่มทดลองมีคุณสมบัติที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างแล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) 1) แบบสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.873 2) แบบทดสอบความรอบรู้ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.839 3) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.936 4) แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อคุณภาพรูปแบบ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.945

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ วิธีการและปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด 2) การสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อยกระดับการดำรงชีวิตแบบพอเพียง เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม และระดมความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 3) ทดสอบประสิทธิผลของรูปแบบฯ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบทดสอบความรอบรู้ แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อคุณภาพของรูปแบบ และแบบความพึงพอใจที่มีต่อการเข้าร่วมกระบวนการพัฒนา ระยะเวลาดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2566 ถึงเดือน เมษายน พ.ศ. 2567 และดำเนินการทดลองใช้รูปแบบในเดือนมีนาคม พ.ศ.2567 (ระยะเวลา 1 เดือน)

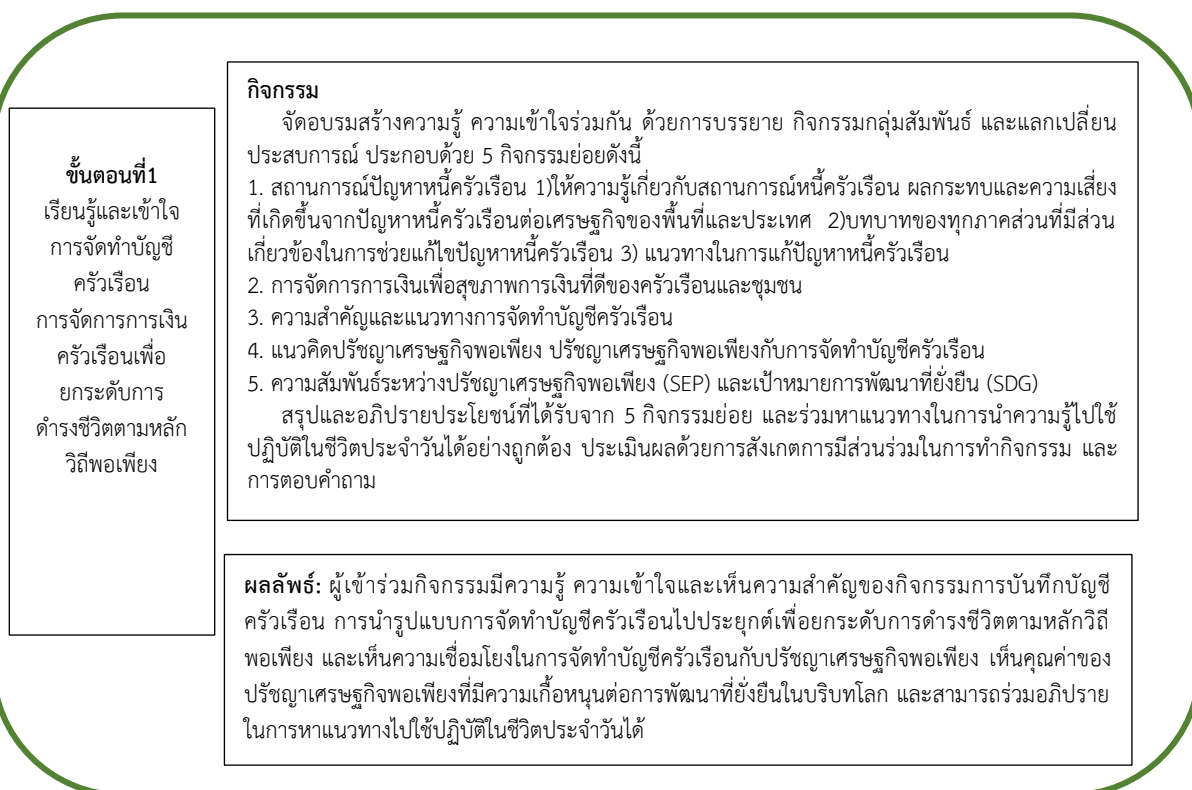
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่ใช้ประกอบการอบรม เอกสารในการรวบรวมข้อมูลการจัดทำบัญชีครัวเรือนประจำเดือน แบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติวิเคราะห์ (Analytical statistics) ได้แก่ Pair t-test เป็นสถิติทดสอบเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยสองค่าในกลุ่มเดียวกันในการวิจัยนี้ ได้เปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยความรอบรู้ ก่อนและหลังเข้าร่วมการทดลอง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ ประกอบด้วย 3 ส่วน สรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 ดำเนินการศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ วิธีการ และ ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็น คณะกรรมการชุมชนจำนวน 27 คน (ตัวแทนจาก 9 ชุมชนๆละ 3 คน) ผลการวิจัยพบว่า มีความรู้ ความเข้าใจ ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน และการดำรงชีวิตตามหลักวิถีพอเพียงอยู่ในระดับน้อย และมีจำนวน 1 ครัวเรือน เท่านั้น (ร้อยละ 3.70) ที่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยจัดบันทึกข้อมูลทุกวัน วิธีการจัดทำบัญชีของครัวเรือน จะบันทึกรายได้ รายจ่ายที่เกิดขึ้นทุกรายการในแต่ละวัน และทำสรุปเพื่อให้ทราบยอดเงินคงเหลือและถ้าหาก เดือนใดมีรายจ่ายมากกว่ารายได้ ครัวเรือนจะมีการวางแผนการลดรายจ่ายในเดือนถัดไป วิธีการจัดบันทึกบัญชี จะจดตามรูปแบบที่ตนเองเข้าใจ ไม่ได้มีแบบฟอร์มการบันทึกจากหน่วยงานใดๆ ส่วนจำนวน 26 ครัวเรือน (ร้อยละ 96.30) ไม่มีการจัดทำบัญชี เนื่องจากไม่ได้เห็นความสำคัญและไม่เชื่อมั่นว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือน จะสามารถนำมาบริหารความมั่นคงทางการเงินและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และได้กล่าวถึงสาเหตุสำคัญที่เป็น ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี โดยจัดลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ 1) ขาดความรู้ความเข้าใจ ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน (26 คน คิดเป็นร้อยละ 96.30) 2) ไม่มีแรงจูงใจและคิดว่าการทำบัญชีครัวเรือนจะ สามารถนำมาบริหารความมั่นคงทางการเงินได้ (25 คน ร้อยละ 92.59) 3) ไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน จากหน่วยงานในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี และความรู้เรื่องการจัดการการเงินครัวเรือน (23 คน ร้อยละ 85.19) 4) มีภาระงานส่งผลให้ไม่มีเวลาในการจัดทำบัญชีครัวเรือน เนื่องจากการทำบัญชี ครัวเรือนมีความยุ่งยากและทำให้เสียเวลา (23 คน ร้อยละ 85.19) 5) ปัญหาทางสุขภาพ สายตา (2 คน ร้อย ละ 7.41) 6) สมาชิกในครัวเรือนไม่ให้การสนับสนุนข้อมูล (1 คน ร้อยละ 3.70) ในอนาคตถ้าหากหน่วยงานมี การจัดฝึกอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีความสนใจและต้องการเข้าร่วมกิจกรรม (27 คน ร้อยละ 100)

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยการเพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนตาม หลักวิถีพอเพียง เพื่อนำไปสู่การลดช่องว่างของปัญหา อุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่เกิดขึ้นอยู่ในสภาพ ปัจจุบัน โดยใช้กระบวนการวิธีการศึกษาวิจัยแบบมีส่วนร่วม ในการร่วมค้นหาคำตอบและกิจกรรมสำคัญให้ ได้มาซึ่งรูปแบบที่เป็นองค์ความรู้ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน จำนวน 28 กิจกรรม รายละเอียดแสดงดังภาพที่ 2

ขั้นตอนที่ 2

องค์ประกอบ
ที่ 1

พัฒนา

ศักยภาพ

ด้านความรู้

และทักษะ

การจัดการ

การเงิน

ครัวเรือน

กิจกรรม ส่งเสริมการตระหนักรู้ด้วยตนเองในการนำไปปฏิบัติ โดยการบรรยายและฝึกทักษะการวางแผนทางการเงิน และร่วมกันสรุปแนวทางการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง ประกอบด้วยกิจกรรมที่เสริมสร้างศักยภาพ

1. ตรวจสอบสุขภาพการเงินในครอบครัว ด้วยการสำรวจที่มาของรายรับ และรายจ่ายที่จำเป็นจะต้องใช้จ่ายอย่างชัดเจน
2. กำหนดเป้าหมายการใช้เงินที่ชัดเจนจัดลำดับความสำคัญ และจำเป็นของรายจ่ายตามปริมาณเงินที่มีอยู่อย่างจำกัด 3. นำแผนและเป้าหมายมาพิจารณาจัดสรรเงินแยกตามประเภทและความจำเป็นของรายจ่ายให้เป็นหมวดหมู่
4. การใช้เงินตามแผนและสัดส่วนที่ได้จัดสรรไว้แต่ละประเภทและปริมาณตามสัดส่วนจำนวนเงินที่ได้กำหนดไว้
5. สรุปผลการใช้เงินตามแผนและสัดส่วนที่ได้กำหนดไว้ว่าเป็นไปตามที่จัดลำดับและปริมาณแต่ละหมวด บรรลุตามที่ได้กำหนดไว้หรือไม่

6. เปรียบเทียบผลลัพธ์ทั้งรายรับและรายจ่ายทุกรายการที่เกิดขึ้นจริงกับสิ่งที่กำหนดไว้ในแผนว่ามีการใช้เงิน หรือขาดเป็นจำนวนเท่าใด เพื่อจะได้ดำเนินการปรับแผนและผลของการใช้เงินให้เกิดความสมดุลและสอดคล้องกับความจำเป็น
สรุปและอภิปรายประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรม และแนวทางปฏิบัติร่วมกันในการลดอุปสรรคที่ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ วิธีการประเมินด้วยการสังเกตการมีส่วนร่วมในการตอบคำถามและการทำกิจกรรม

ผลลัพธ์: ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสามารถหรือทักษะในการจัดการการเงินครัวเรือน เกิดสุขภาพการเงินที่ดีของครอบครัวและชุมชน และเป็นการยืนยันความเข้าใจและเกิดแรงจูงใจในตนเองที่จะนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 3

องค์ประกอบที่

2 พัฒนาและ

ออกแบบสมุด

บันทึกบัญชี

ครัวเรือนที่

เหมาะสมกับ

การใช้งานและ

สอดคล้องกับ

ความต้องการใน

การนำไปใช้เป็น

เครื่องมือการ

บันทึกบัญชี

กิจกรรม สมุดกระขี้มีตรพิชิตความยากจน เป็นการร่วมกันพัฒนาสมุดบันทึกบัญชี แบบฟอร์มโดยร่วมกันนำเสนอแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมกันนิยามความหมายของคำว่ารายรับ รายจ่าย หนี้สิน เงินออม และร่วมกันสรุปองค์ประกอบของสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนให้ง่าย สะดวกในการจดบันทึกและสะท้อนถึงภาพรวมของข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนทางการเงินของครัวเรือน

สรุปและอภิปรายประโยชน์ที่ได้รับ และหาแนวทางปฏิบัติร่วมกันในการลดอุปสรรคที่ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่สามารถนำสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ประเมินด้วยการสังเกตการมีส่วนร่วม การตอบคำถามและการทำกิจกรรม

ผลลัพธ์: ได้สมุดบันทึกบัญชีครัวเรือน ที่ตรงตามความต้องการของผู้ใช้งาน มีความง่าย สะดวกในการจดบันทึกและสะท้อนให้เห็นถึงภาพรวมของข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนทางการเงินของครัวเรือน ประกอบด้วย 1) ช่องวัน เดือน ปี 2) ช่องรายรับประกอบด้วย 2.1) รายได้หลัก 2.2) รายได้เสริม 3) ช่องรายจ่ายที่เกิดขึ้นประจำวัน โดยมีการจัดหมวดหมู่การบันทึกรายจ่ายประจำวันได้เป็น 4 กลุ่มได้แก่ 3.1) รายจ่ายจำเป็น ประกอบด้วย การบริโภคพื้นฐาน ที่อยู่อาศัย ของใช้ในชีวิตประจำวัน การศึกษา บริการและดูแลสุขภาพ 3.2) รายจ่ายพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าจ่ายเพื่อการเดินทาง การประกอบอาชีพ การดูแลบุตร หลาน ผู้สูงอายุ ผู้ที่ต้องการดูแลเป็นพิเศษ 3.3) รายจ่ายที่เป็นส่วนประกอบประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก ค่าบริการอินเทอร์เน็ต ค่าโทรศัพท์ การพักผ่อน ท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายทางสังคม 3.4) รายจ่ายที่เป็นปัจจัยเสริม ประกอบด้วย การบริโภคเสริม การบริโภคอื่นๆ 4) ช่องการลงทุนและการออม ประกอบด้วย 4.1) การลงทุนประกอบอาชีพ 4.2) เงินออม 5) ช่องภาระหนี้สิน ประกอบด้วย 5.1) ภาระหนี้สิน (ผูกพัน) 5.2) ภาระหนี้สิน (ดอกเบี้ย) 6) ปัจจัยอื่นๆ 7) แบบสรุปรายได้ รายจ่าย การลงทุนและการออม ภาระหนี้สิน

บันทึกการรับ-จ่ายราย											
ว.ค.ป	รายรับ		รายจ่าย				ช่องการลงทุนและการออม			ภาระหนี้สิน	
	รายรับหลัก	รายรับเสริม	รายจ่ายจำเป็น	รายจ่ายพื้นฐาน	รายจ่ายเสริม	รายจ่ายปัจจัยเสริม	อาชีพประกอบ	ลงทุน	เงินออม	ผูกพัน	ดอกเบี้ย
ผลรวม											

ผลลัพธ์: ขั้นตอนที่ 3 องค์ประกอบที่ 2 พัฒนาและออกแบบสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่เหมาะสม
กับการใช้งานและสอดคล้องกับความต้องการในการนำไปใช้เป็นเครื่องมือการบันทึกบัญชี

ว.ค.ป	บันทึกรายจ่าย														หมายเหตุ
	หมวดหมู่รายจ่ายจำนวนเป็น 13 หมวดหลัก														
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	
บริโภค พื้นฐาน	ที่อยู่อาศัย	ของใช้ ประจำวัน	ศึกษา และ สุขภาพ	เดินทาง	ดูแลสมาชิก	สิ่งอำนวยความสะดวก	ค่าบริการ	สังคม	พักผ่อน ท่องเที่ยว	ของใช้ในครัว เรือน	บริโภคเสริม	อื่นๆ	อวัยวะ		

ตัวอย่าง การจัดหมวดหมู่ค่าใช้จ่าย

ลำดับ	รายจ่าย	(บาท/เดือน)	สัดส่วน ค่าใช้จ่าย
	รายจ่ายจำเป็น		
	1. การบริโภคพื้นฐาน: ข้าวสาร อาหารแห้ง ผัก ผลไม้ ไข่ น้ำตาล น้ำดื่ม นม น้ำมันพืช เนื้อสัตว์ ร้านอาหารทั่วไป ร้านอาหารสถานที่ทำงาน		
	2. ที่อยู่อาศัย: ค่าเช่าบ้าน / หอพัก ค่าผ่อนชำระที่อยู่อาศัย		
	3. ของใช้ชีวิตประจำวัน: เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย รองเท้า สบู่/ยาสีฟัน แชมพู ยาสระผม		
	4. การศึกษาและการบริการด้านสุขภาพ: การศึกษา ยา ค่ารักษาพยาบาล ค่าประกันชีวิต ค่าประกันภัยต่างๆ		
	รายจ่ายที่เป็นรายจ่ายพื้นฐาน		
	5. การเดินทางเพื่อการประกอบอาชีพ: ค่าโดยสารสาธารณะ รถยนต์/รถมอเตอร์ไซด์ แท็กซี่ ค่าน้ำมัน/บำรุงรักษา		
	6. ค่าใช้จ่ายในการดูแลสมาชิกในครัวเรือน เช่น บุตร หลาน ผู้สูงอายุ และผู้ที่ต้องรับการดูแลพิเศษ		
	รายจ่ายที่เป็นส่วนประกอบ		
	7. สิ่งอำนวยความสะดวก: เครื่องซักผ้า เครื่องดูดฝุ่น เครื่องปรับอากาศ		
	8. ค่าบริการ: สาธารณูปโภค สาธารณูปการ (ไฟฟ้า ประปา กำจัดขยะ) โทรศัพท์มือถือ อุปกรณ์สื่อสาร มือถือ ค่าจ้างแรงงาน/แม่บ้าน		
	9. การบริการทางสังคม: ค่าสมาชิกกลุ่มทางสังคม งานบุญ/การบริจาค งานแต่ง/เลี้ยงสังสรรค์		
	10. การพักผ่อน ท่องเที่ยว: โรงภาพยนตร์ โรงละคร งานแสดง ท่องเที่ยว ที่พัก โรงแรม		
	รายจ่ายที่เป็นปัจจัยเสริม		
	11. ของใช้ชีวิตประจำวันเสริม: ผลิตภัณฑ์ดูแลผิว เครื่องสำอาง เครื่องประดับ สินค้าแฟชั่น		
	12. การบริโภคเสริม: ร้านอาหารฟาสต์ฟู้ด ร้านสะดวกซื้อ อาหารสำเร็จรูป อาหารแช่แข็ง ของทานเล่น ขนมขบเคี้ยว น้ำอัดลม		
	13. การบริโภคอื่นๆ: ชา กาแฟ บุหรี่ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เครื่องดื่มชูกำลัง อาหารเสริม สุขภาพ / วิตามิน		
	14. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอวัยวะ หาย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์		

ขั้นตอนที่ 4

องค์ประกอบ
ที่ 3 พัฒนา
ศักยภาพ
ผู้เข้าร่วม
กิจกรรมด้าน
ความสามารถ
และทักษะการ
ควบคุมและ
ประเมินการใช้
เงินตามแผน/
เป้าหมายทาง
การเงิน

กิจกรรม ฝึกจัดทำแผน/เป้าหมายทางการเงิน ควบคู่กับการจดบันทึกรายการต่างๆในสมุดบัญชีครัวเรือน ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันนำเสนอ จากนั้นฝึกวิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติตน เรื่องการจัดทำแผน/เป้าหมายทางการเงิน การจัดบันทึกรายรับ-รายจ่าย การติดตามและประเมินผล วิธีการนำตัวเลขยอดรวมที่จ่ายจริงนำไปเปรียบเทียบกับแผน เพื่อวัดหรือประเมินการปฏิบัติตามแผนได้มาก-น้อยเพียงใด และร่วมกันสรุปแนวทางการปฏิบัติดังกล่าว เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ประกอบด้วยกิจกรรมที่เสริมสร้างศักยภาพ 5 กิจกรรม ดังนี้

1. การเข้าใจเรื่องการจัดทำแผนหรือกำหนดเป้าหมายทางการเงินที่ต้องสอดคล้องกับความสามารถในการจัดหาเงิน และการใช้จ่ายเงินอย่างเป็นระบบด้วยการนำหลักการตั้งเป้าหมายที่ดี (SMART) คือ มีความชัดเจน วัดผลได้ชัดเจน ทำให้สำเร็จได้ มีความเป็นไปได้ มีกรอบระยะเวลาที่ชัดเจน
2. การเข้าใจถึงความสำคัญของการจัดทำแผน การดำเนินการตามแผน การควบคุมปฏิบัติให้เป็นไปตามแผน
3. การเข้าใจหลักการลงทุน ด้วยการพิจารณาหลักสำคัญ 6 ประการ 1) ความปลอดภัยของเงินลงทุน 2) ความคงที่ของรายได้ 3) แนวโน้มความก้าวหน้าหรือการเจริญเติบโต 4) ความสะดวกและคล่องตัวในการซื้อขาย 5) กระจ่ายเงินลงทุนตามความเสี่ยง 6) ความชัดเจนทางสถานะของภาษี และวิเคราะห์วิธีการลงทุนที่เหมาะสมและปลอดภัย
4. การเข้าใจหลักการพิจารณาดอกเบี้ยเงินกู้ และสาระสำคัญของกฎหมายแพ่งพาณิชย์ตามมาตรา 654
5. การเข้าใจหลักการสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแนวทางเพื่อความยั่งยืน และวิเคราะห์วิธีการนำหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ

สรุปและอภิปรายประโยชน์ที่ได้รับ และร่วมกันหาแนวทางการนำกิจกรรมไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผล วิธีการประเมินด้วยการสังเกตการมีส่วนร่วมในการตอบคำถามและการทำกิจกรรม

ผลลัพธ์: สามารถสร้างแรงจูงใจและชักนำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการตระหนักรู้ด้วยตนเองในการปฏิบัติ มีความสามารถในการวิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติตน เรื่องการจัดทำแผน/เป้าหมายทางการเงิน การจัดบันทึกรายรับ-รายจ่าย การติดตามและประเมินผล และร่วมกันคิด ร่วมแลกเปลี่ยนที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านวิถีชีวิตพอเพียงและเห็นความเชื่อมโยงของการจัดทำบัญชีครัวเรือนกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีความเกื้อหนุนต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทโลก

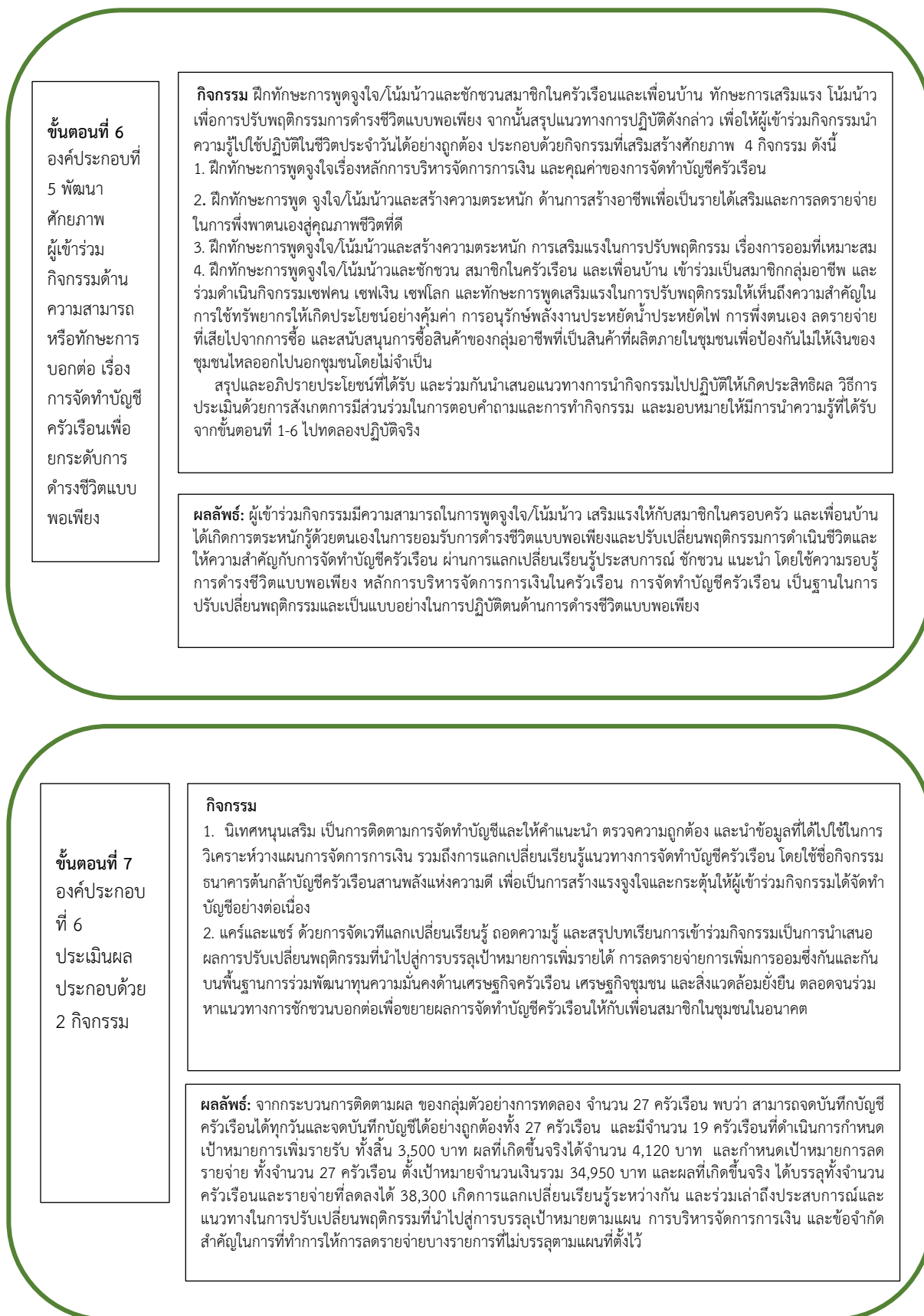
ขั้นตอนที่ 5

องค์ประกอบที่
4 พัฒนา
ศักยภาพด้าน
ความสามารถ
หรือทักษะการ
ปรับเปลี่ยน
พฤติกรรม
การดำรงชีวิตตาม
หลักวิถี
พอเพียง

กิจกรรม สร้างแรงจูงใจและชักนำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการตระหนักรู้ด้วยตนเองในการปฏิบัติโดยฝึกปฏิบัติตั้งเป้าหมายและวางแผนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และฝึกการนำแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ฝึกปฏิบัติการจัดทำแผนการลดทอนรายจ่ายที่ไม่จำเป็น การลดการก่อหนี้ให้น้อยลง กิจกรรมเสริมสร้างรายได้ กิจกรรมการออม การให้และแบ่งปัน รวมถึงการใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่า มีรายเอียดังนี้

1. กำหนดเป้าหมาย วางแผนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำรงชีวิตตามหลักวิถีพอเพียง
2. ฝึกปฏิบัติการสร้างรายได้เสริม ด้วยการทำข้าวแต่น้ำแดงโม ข้าวเกรียบเห็ดฟาง ยาหม่องสมุนไพร ไช้เค็มใบเตย
3. ฝึกปฏิบัติการทำผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันที่ลดการใช้สารเคมี และเป็นมิตรกับผู้ใช้และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ น้ำยาล้างจาน น้ำยาล้างห้องน้ำ น้ำยาซักผ้า น้ำยาถูพื้นที่มีส่วนผสมจากจุลินทรีย์ผลไม้มรสเปรี้ยว แชมพูสระผม ครีมนวดน้ำ สบู่อาบน้ำจากเบสหวานทางทะเล เช้ การปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ การปลูกผักในกระถาง เพื่อเป็นการลดรายจ่ายในครัวเรือน และเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับคนในชุมชน
4. ฝึกปฏิบัติการการออมด้วยการสมัครเป็นสมาชิกกับกองทุนหมู่บ้านและออมเงินกับกองทุนทุกเดือน
5. การรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมเชพเคน เชพเงิน เชพโลก ส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันกำหนดเป้าหมาย วางแผนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และฝึกปฏิบัติกิจกรรมการขับเคลื่อนการอนุรักษ์พลังงานประหยัดไฟฟ้า และน้ำ การสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการบริโภคหรืออุปโภคของตนเอง หรือในครัวเรือนเป็นหลัก ด้วยการผลิตสินค้าในลักษณะหลากหลายเพื่อการพึ่งตนเอง ลดรายจ่ายที่เสียไปจากการซื้อ และป้องกันไม่ให้เงินของชุมชนไหลออกไปนอกชุมชนโดยไม่จำเป็น ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ผลิต และจำหน่าย โดยมีคณะกรรมการดำเนินงานของกลุ่ม มีระเบียบข้อบังคับ ตามหลักการ 5ก(กลุ่ม กรรมการ กติกา กองทุน กิจกรรม)

ผลลัพธ์: ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการตระหนักรู้ด้วยตนเอง มองเห็นแนวทางการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติตนให้มีพฤติกรรมสู่การดำรงชีวิตแบบพอเพียง เกิดการออม เกิดการรวมกลุ่มร่วมคิดและแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างสังคมแห่งการเกื้อกูล การให้และแบ่งปัน รวมถึงตระหนักถึงการให้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่า เห็นคุณค่าของการจัดทำบัญชีครัวเรือน และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีความเกื้อหนุนต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทโลกและภาคภูมิไจที่มิได้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน

ภาพที่ 2 แสดงขั้นตอน กิจกรรมและผลลัพธ์ของรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อยกระดับการดำรงชีวิตตามหลักวิถีพอเพียง

3. วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อยกระดับการดำรงชีวิตตามหลักวิถีพอเพียงมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับบัญชีครัวเรือน การจัดการการเงินครัวเรือน หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาที่ยั่งยืนก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบฯ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังการทดลอง (n=27)

การทดสอบ	$\bar{x}$	S.D.	t-value	df	p-value
ความรู้ก่อนเข้าทดลองใช้รูปแบบ	8.15	3.749	18.298	26	.000*
ความรู้หลังเข้าทดลองใช้รูปแบบ	20.30	3.326			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมทดลอง (คะแนนเต็ม 30 คะแนน) พบว่า ก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยของความรู้เท่ากับ 8.15 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.749 คะแนนหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.30 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.326 คะแนน และเมื่อทำการทดสอบด้วยสถิติ pair sample t-test แล้วพบว่า ค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันโดยมีค่าเท่ากับ p-value=0.000 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.2 แสดงผลลัพธ์การจัดการการเงินครัวเรือนที่เกิดขึ้นภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมการทดลองใช้รูปแบบฯ เป็นระยะเวลา 1 เดือน คือเดือนมีนาคม 2567 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลลัพธ์ด้านศักยภาพ ความสามารถที่เกิดขึ้นภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมการทดลองใช้รูปแบบฯ เป็นระยะเวลา 1 เดือน (n=27)

ประเด็นการประเมิน	แผน/เป้าหมายเดือน มีนาคม 67			ผลที่เกิดขึ้นเดือน มีนาคม 67			ความเป็นไปได้ตามแผน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวนเงิน (บาท)	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวนเงิน (บาท)	บรรลุ	ไม่บรรลุ
1. จัดบันทึกบัญชีทุกวัน	27	100	-	27	100	-	/	
2. รายรับเพิ่มขึ้น	19	70.37	3,500	19	70.37	4,120	+620	
3. การลดลงของรายจ่าย								
1) รายจ่ายจำเป็น	27	100	9,450	27	100	11,200	+1,750	
2) รายจ่ายพื้นฐาน	27	100	5,200	22	81.48	3,900		-1,300
3) รายจ่ายส่วนประกอบ	27	100	12,200	27	100	13,500	+1,300	
4) รายจ่ายที่เป็นปัจจัยเสริม	27	100	8,100	27	100	9,700	+1,600	
4. การออมเงิน	27	100	11,000	24	88.89	9,800		-1,200

3.3 แสดงผลความพึงพอใจต่อคุณภาพของรูปแบบภายหลังการทดลองใช้รูปแบบ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจที่มีต่อคุณภาพของรูปแบบ (n = 27)

ประเด็นประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง	4.85	0.233	มากที่สุด
ด้านความเป็นประโยชน์และการสนองต่อความต้องการ	4.81	0.236	มากที่สุด
ด้านความเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติจริง	4.80	0.399	มากที่สุด
ด้านความถูกต้องครอบคลุม น่าเชื่อถือ ได้สาระครบถ้วนตามความต้องการ	4.62	0.316	มากที่สุด
โดยรวม	4.77	0.198	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพของรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อยกระดับการดำรงชีวิตตามหลักวิถีพอเพียง ในภาพรวมพบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$, $SD=0.198$) ในรายด้าน พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 4.85$, $SD=0.233$) รองลงมา ด้านความเป็นประโยชน์และการสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ ($\bar{X} = 4.81$, $SD=0.236$) ด้านความเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 4.80$, $SD=0.399$) และด้านความถูกต้องครอบคลุม ความน่าเชื่อถือ และได้สาระครบถ้วนตามความต้องการ ($\bar{X} = 4.62$, $SD=0.316$)

3.4 แสดงผลความพึงพอใจที่มีต่อการเข้าร่วมกระบวนการจากกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจที่มีต่อการเข้าร่วมกระบวนการ (n = 27)

ประเด็นประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. กระบวนการพัฒนาเพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบฯ	4.89	0.320	มากที่สุด
2. การร่วมกันกำหนดองค์ประกอบและกิจกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน	4.85	0.362	มากที่สุด
3. ขั้นตอนการนำรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนฯไปลงปฏิบัติ	4.93	0.267	มากที่สุด
4. ขั้นตอนการร่วมกันสังเกต	4.89	0.320	มากที่สุด
5. ขั้นตอนการร่วมกันสะท้อนผล	4.81	0.396	มากที่สุด
6. ขั้นตอนการปรับปรุงรูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดทำบัญชี	4.85	0.362	มากที่สุด
7. ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน	4.85	0.362	มากที่สุด
8. การได้รับรู้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้โดยทั่วถึงกันและมีความเข้าใจตรงกัน	4.81	0.396	มากที่สุด
9. ความเป็นอิสระในการตัดสินใจ	4.85	0.362	มากที่สุด
10. สัมพันธภาพ บรรยากาศการเข้าร่วมกิจกรรม	4.85	0.362	มากที่สุด
11. การประสานงาน และการติดตามงาน	4.96	0.192	มากที่สุด
12. สถานที่จัดกิจกรรม	4.59	0.501	มากที่สุด
13. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม	4.56	0.506	มากที่สุด
14. การกำหนดขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน	4.81	0.396	มากที่สุด
15. รูปแบบการจัดกิจกรรม	4.74	0.447	มากที่สุด
โดยรวม	4.82	0.154	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความพึงพอใจที่มีต่อการเข้าร่วมกระบวนการทดลองใช้รูปแบบฯ ในภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 27 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา รูปแบบ พบว่า ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความพึงพอใจในภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.82$, $SD=0.154$) ในรายข้อพบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกข้อ โดยมีความพึงพอใจในด้านการประสานงาน และการติดตามงาน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}=4.96$, $SD=0.192$) รองลงมา มีความพึงพอใจในขั้นตอนการนำรูปแบบฯไปปฏิบัติ ($\bar{X}=4.93$, $SD=0.267$) และความพึงพอใจที่มีต่อระยะเวลาในการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}=4.56$, $SD=0.506$)

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า 1) ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำบัญชีครัวเรือน และความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำบัญชีครัวเรือนและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับน้อยมาก การจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างการศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 27 ครัวเรือน มีจำนวน 1 ครัวเรือนเท่านั้นที่ได้จัดทำบัญชีครัวเรือนทุกวัน และอีกจำนวน 26 ครัวเรือน ไม่ได้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน เนื่องจาก 1) ขาดความรู้ความเข้าใจ 2) ไม่มีแรงจูงใจและคิดว่าการทำบัญชีครัวเรือนไม่สามารถนำมาบริหารความมั่นคงทางการเงินได้ 3) ไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆในการพัฒนาความรู้ และการทำบัญชีครัวเรือนมีความยุ่งยาก และทำให้เสียเวลา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อีรวิรา สุตันทวีบูลย์ และคณะ (2562) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมและสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรจังหวัดราชบุรีพบว่า กลุ่มเกษตรกรที่ไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนนั้น เพราะยังไม่เข้าใจรูปแบบ วิธีการจัดทำบัญชี ปัญหา อุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนส่วนใหญ่เกิดจากการอ่านหนังสือไม่ออก จึงไม่สามารถจดบันทึกบัญชีครัวเรือนได้ อีกทั้งยังขาดประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ประกอบกับเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานภาครัฐไม่มีการติดตามผล และเพื่อให้การจัดทำบัญชีครัวเรือนสัมฤทธิ์ผล ควรมีการอบรมความรู้เพิ่มเติมและฝึกฝนการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ

2) ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อยกระดับการดำรงชีวิตตามหลักวิถีพอเพียง เพื่อนำไปสู่การลดช่องว่างของปัญหา อุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่เกิดขึ้นอยู่ในสภาพปัจจุบัน โดยใช้แนวคิดกระบวนการวิธีการศึกษาวิจัยแบบมีส่วนร่วม ในการร่วมค้นหาคำตอบและกิจกรรมสำคัญให้ได้มาซึ่งรูปแบบที่เป็นองค์ความรู้ในการส่งเสริมให้ครัวเรือนและชุมชนเกิดความสามารถในการจัดการการเงินครัวเรือน การจัดทำบัญชีครัวเรือน การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน พร้อมทั้งแนวทางการเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนเชิงประสิทธิภาพของครัวเรือนที่ได้มีการนำสมุดบัญชีครัวเรือนไปประยุกต์ ปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นแนวทางการยกระดับความมั่นคงทางการเงินกับการดำรงชีวิต และการพัฒนาชุมชนและสังคมยั่งยืนในองค์กรรวม ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน 28 กิจกรรม ที่ผ่านกระบวนการพัฒนาที่มีคุณลักษณะเด่นให้ผู้เข้าร่วมวิจัยได้เกิดความรู้ ความเข้าใจและศักยภาพ พร้อมให้ความร่วมมือในการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้ประสบความสำเร็จ ผ่านกระบวนการที่มีความสอดคล้องและเป็นไปตามหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สัญญา ยี่อราน และศิริไลซ์ วนรัตน์วิจิตร (2561) ได้อธิบายว่าการตระหนักถึงศักยภาพทุนทางสังคมของสมาชิกในชุมชนนำไปสู่กระบวนการของการรับรู้ การสร้างความรู้ และการทำหน้าที่เกี่ยวกับความรู้ที่จะนำมาสู่การเปลี่ยนแปลง จะเห็นว่าจากการดำเนินการวิจัยอาจจะนำไปสู่การพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงนโยบายและระบบสุขภาพในรูปแบบที่เหมาะสม ด้วยความร่วมมือของประชาชนและผู้มีส่วนร่วม โดยมีสิทธิมีเสียงในทุกขั้นตอนของการวิจัยร่วมกับนักวิจัย ที่สำคัญคือ การแสดงความสามารถ

และศักยภาพของทุกคนอย่างอิสระ ดังนั้นประชาชนและผู้มีส่วนร่วมทุกคนต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จึงควรมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการถ่ายทอดความรู้ของการลงมือปฏิบัติการวิจัยหลากหลายแนวทาง และการพัฒนาหลักสูตรการวิจัยให้มีการเข้าถึง เข้าใจได้ง่าย ผลการวิจัยของรูปแบบสำหรับขั้นตอนที่ 1 เรียนรู้และเข้าใจการจัดทำบัญชีครัวเรือน การจัดการการเงินครัวเรือนเพื่อยกระดับการดำรงชีวิตตามหลักวิถีพอเพียง ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการสร้างความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับวิชาการที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ทุกภาคส่วนของสังคมต้องสร้างความร่วมมืออย่างจริงจังในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา การสร้างความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เป็นปรัชญาที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทุกด้านทั้งด้านจิตใจ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม อีกทั้งหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างกลมกลืน การจัดทำบัญชีครัวเรือนจึงมีความสำคัญยิ่งต่อแนวทางสู่ความพอเพียง ดังนั้นการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในลำดับแรก เพื่อเป็นการเติมเต็มองค์ความรู้ในด้านวิชาการในส่วนที่ผู้เข้าร่วมวิจัยยังขาดอยู่ และในขั้นนี้ในทีมของผู้วิจัยเองต้องบูรณาการความรู้จากหลายๆศาสตร์ เนื่องจากเป็น การสร้างสำนึกให้ผู้เข้าร่วมวิจัยได้เห็นคุณค่าของตนเองในการร่วมทำหน้าที่ของการเป็นพลเมืองโลกและเห็น ความสำคัญของการจัดทำบัญชีครัวเรือนในลักษณะของการระเบิดจากข้างในคือ เกิดความสำนึก เชื้อมั่น และ ศรัทธาในหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานให้แก่พสกนิกรชาวไทย ซึ่งจะเป็นการวางรากฐานการสร้างจิตสำนึกที่สำคัญ ของการเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมขั้นตอนต่อไป ดังนั้นในขั้นนี้ เป็นข้อค้นพบที่สำคัญจากการวิจัยที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการ จัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อยกระดับการดำเนินชีวิตตามหลักวิถีพอเพียงและเกื้อหนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่ง นอกจากจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาชุมชน สังคม ประเทศแล้วส่งผลดีต่อประชาคมโลกได้ด้วย กิจกรรมดังกล่าว สามารถตอบสนองได้ตรงตามความต้องการ และส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าใจในภาพรวมการดำเนิน โครงการและเป็นความรู้ขั้นพื้นฐานที่จะนำไปใช้ในการดำเนินการขั้นตอนต่อไป ขั้นตอนที่ 2 องค์ประกอบที่ 1 การพัฒนาศักยภาพด้านความรู้และทักษะการจัดการการเงินครัวเรือน ซึ่งถือเป็นแนวทางในการจัดการหรือ การวางแผนทางการเงินในครัวเรือนให้เป็นไปอย่างมีระบบ เพื่อสุขภาพการเงินที่ดีของครอบครัวและ ชุมชน และร่วมกันสรุปแนวทางการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง และร่วมกันสรุปแนว ทางการปฏิบัติดังกล่าว เป็นกิจกรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการเพิ่มทักษะการจัดการการเงิน ครัวเรือน ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้ความสำคัญมาก ผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนา และออกแบบสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่เหมาะสมกับการใช้งานและสอดคล้องกับความต้องการในการ นำไปใช้เป็นเครื่องมือการจดบันทึกบัญชี และจากกิจกรรมนี้ได้มีการสรุปร่วมกันว่าสมุดบันทึกบัญชีที่ร่วมกัน ออกแบบนั้นมีความสะดวกมากขึ้น เนื่องจากได้มีการจัดพิมพ์รายรับ รายจ่ายไว้ให้ ผู้บันทึกบัญชีสามารถใส่ จำนวนเงินในช่องตามประเภทรายการที่ได้ทำการจัดหมวดหมู่ไว้ และทำให้เห็นภาพรวมว่าครัวเรือนมีรายได้ มากกว่าหรือน้อยกว่ารายจ่ายเท่าใด และนำข้อมูลมาใช้ในการบริหารจัดการการเงินได้ สอดคล้องกับผล การศึกษาของ บุปผา คำนวน (2563) พบว่า ผลการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยมีการจัดพิมพ์ ชื่อบัญชีรายรับและรายจ่ายมาให้ล่วงหน้าแล้ว ผู้บันทึกบัญชีเพียงแคใส่จำนวนเงินที่รับและจ่ายเท่านั้น ทำให้ สะดวกมากยิ่งขึ้น ชุมชนรู้รายรับ รายจ่ายในครัวเรือน แล้วสามารถลดค่าใช้จ่าย ที่ไม่จำเป็นลงได้ รวมทั้งทำให้ ชุมชนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 4 องค์ประกอบ ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้านความสามารถหรือทักษะการควบคุมและประเมินการใช้เงินตาม แผน/เป้าหมายทางการเงิน เป็นกิจกรรมการพัฒนาโดยการลงมือฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำความรู้

ไปใช้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ผลการวิจัยในองค์ประกอบนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเติมเต็มองค์ความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและการปฏิบัติเพื่อลดช่องว่างของปัญหาขาดความรู้ความเข้าใจ แรงจูงใจในการจัดทำแผน การดำเนินการตามแผน การควบคุมปฏิบัติให้เป็นไปตามแผน และการประเมินผลเพื่อให้เห็นผลอย่างถูกต้องและชัดเจนตามความเป็นจริง สามารถสร้างแรงจูงใจและชักนำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการตระหนักรู้ด้วยตนเองในการปฏิบัติ โดยฝึกการจัดทำแผน/เป้าหมายทางการเงิน ควบคู่กับการจัดบันทึกการดำเนินงานในสมุดบัญชีครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชีรวรา สุตัมทวิบูลย์ และคณะ (2562) เพื่อให้การจัดทำบัญชีครัวเรือนสัมฤทธิ์ผลควรมีการอบรมความรู้เพิ่มเติมและฝึกฝนการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 5 องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาศักยภาพด้านความสามารถ หรือทักษะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่การดำรงชีวิตแบบพอเพียง ข้อค้นพบสำคัญของกิจกรรมในองค์ประกอบนี้ ทำให้เกิดเป็นกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมวิจัยได้เกิดการกำหนดเป้าหมายวางแผนกิจกรรมที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ได้ร่วมกันตัดสินใจเลือก และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเป็นที่พึงแห่งตน กลุ่มความร่วมมือในการผนวกภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไปใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันที่เน้นกระบวนการผลิตที่ควบคุมคุณภาพเป็นมิตรต่อผู้ใช้และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่การสร้างผลลัพธ์ที่ดีของการรวมกลุ่มของคนในชุมชน การนำหลักการบริหารจัดการทั้งด้านเงินทุน แรงงาน อุปกรณ์มาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะทำให้สามารถลดความเสี่ยงลงได้ และสิ่งสำคัญก่อให้เกิดรูปแบบของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเกิดการรู้จักความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา รู้รักสามัคคี รู้จักการพึ่งพาตนเอง รู้จักการแบ่งปันให้แก่ผู้อื่นทำให้เป็นที่พึ่งแก่ผู้อื่นได้ การรักษาวินัยธรรมการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับหลักการในการส่งเสริมและพัฒนาของกลุ่มของ กัมพล เพ็ชรล้อมทอง และคณะ (2564) ที่กล่าวว่า วิธีการพัฒนาชุมชนที่สำคัญได้แก่ วิธีการให้การศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาชน และวิธีการรวมกลุ่มและพัฒนาชุมชน ซึ่งทั้ง 2 วิธีการถือว่าเป็นเครื่องมือเพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 6 องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาศักยภาพผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้านความสามารถ หรือทักษะการบอกต่อ เรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อยกระดับการดำรงชีวิตแบบพอเพียง เป็นกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมกระบวนการได้เพิ่มทักษะการพูดจูงใจ โน้มน้าว รวมทั้งเสริมแรงเชิงบวกในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนด้านการดำรงชีวิตแบบพอเพียง ขั้นตอนที่ 7 องค์ประกอบที่ 6 การประเมินผล ในองค์ประกอบนี้ ได้ค้นพบว่ากระบวนการของการพัฒนารูปแบบทำให้เกิดประสิทธิผล หลักการข้อหนึ่งคือ การติดตามและประเมินผล สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุนิย์รัตน์ วุฒิจินดานนท์ (2560) พบว่า กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม กระบวนการเรียนรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรชาดสองขั้นตอน ได้แก่ การประเมินทางเลือก และการติดตามและประเมินผลหากรัฐบาลหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพิ่มการประเมินทางเลือกให้เกษตรกร เช่น การเพิ่มทางเลือกของสมุดบัญชีให้กับเกษตรกรและเพิ่มขั้นตอนการติดตามและประเมินผลหลังการอบรม การจัดทำบัญชีของเกษตรกรน่าจะดำเนินไปอย่างยั่งยืนได้ และผลการศึกษาของ วิไลภรณ์ คำมัน และคณะ (2564) ที่พบว่า การนำแนวทางการประเมินแบบเสริมพลังมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างเสริมสมรรถนะทางการประเมินของครู 3 ขั้นตอนของเพตเตอร์แมน ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้นักการศึกษาให้การยอมรับและนำไปใช้พัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้สามารถวางแผนการลงมือปฏิบัติ และทำการประเมินได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนางานให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เรียกได้ว่าเป็นการประเมินที่มีผลสะท้อนกลับอยู่ตลอดเวลา เน้นวิธีการประเมินผลตามสภาพจริง และเครื่องมือที่หลากหลายให้เหมาะสมกับสิ่งที่มุ่งประเมิน มีการให้ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อนำผลการประเมินมาใช้วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 ด้านประสิทธิผลภายหลังจากการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัยทั้ง 27 คน คิดเป็นร้อยละ 100 มีคะแนนความรอบรู้หลังการทดลองที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสามารถในการจัดทำบัญชีครัวได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ในการวางแผนการลดรายจ่าย เพิ่มการออมได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ผลการวิจัยทำให้ผู้วิจัยค้นพบว่า การดำเนินการทั้ง 7 ขั้นตอน 28 กิจกรรมของรูปแบบที่เข้าร่วมกันพัฒนาขึ้นนั้นมีสัมฤทธิ์ผล ที่สามารถลดช่องว่างของปัญหาและอุปสรรคการจัดทำบัญชีที่พบอยู่ในปัจจุบันลงได้ ทั้งนี้เนื่องจากองค์ประกอบของรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นนั้นนำไปสู่การเติมเต็มในด้านองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นการสร้างกระบวนการปลูกฝังวิถีคิด ทั้งเรื่องการอนุรักษ์ การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในบริบทภาพรวมของการพัฒนา ให้เกิดความเข้าใจจนเกิดความตระหนัก และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนำไปใช้ได้จริง เข้าใจในผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในครัวเรือน ชุมชน สังคม ประเทศ และระดับโลก และการบริหารจัดการผ่านรูปแบบการสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยการบรรยาย การฝึกปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนแบบเสริมพลัง อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อีร์วรา สุตันทวิบูลย์ และคณะ (2562) ที่พบว่า การจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มเกษตรกรเพื่อให้การจัดทำบัญชีครัวเรือนสัมฤทธิ์ผลควรมีการอบรมความรู้เพิ่มเติม และฝึกฝนการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ และพฤติกรรมทางการเงินและการจัดการทางการเงินของแต่ละบุคคลและครัวเรือน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Goyal et al., (2021) ที่กล่าวว่า การบริหารการเงินส่วนบุคคลและครัวเรือนที่ไม่ประสบความสำเร็จ และเป็นเรื่องที่น่ากังวลอย่างมากเกิดจาก ขาดความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทางการเงิน การบริหารการเงิน ดังนั้นเป็นวาระสำคัญของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในสังคม และผู้กำหนดนโยบายควรให้ความสำคัญในการพัฒนาโปรแกรมที่มุ่งเน้นการให้ความรู้และการเตรียมการพัฒนาคนให้เกิดพฤติกรรมที่มีเหตุผลในการดำเนินชีวิต มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดทางการเงินและความเสี่ยง ตลอดจนทักษะ แรงจูงใจ และความมั่นใจในการใช้ความรู้และความเข้าใจเพื่อการตัดสินใจในการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการทดสอบประสิทธิผลของรูปแบบ (27 คน) มีความพึงพอใจต่อคุณภาพของรูปแบบในระดับมากที่สุด และมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาในรูปแบบในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ ผกามาศ บุตรสาธิต และคณะ (2565) ที่พบว่านวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนมี 6 องค์ประกอบ และได้คู่มือที่มียอดประกอบ 10 รายการ ซึ่งภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และส่งผลให้ชุมชนรับรู้การใช้จ่ายที่ชัดเจน สามารถลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นและมีเงินออมเพิ่มมากขึ้น และยังสอดคล้องกับ Thongprasert and Mala (2019) ที่พบว่า ประสิทธิภาพการบัญชีครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการที่ประชาชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการบัญชีครัวเรือน การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับประสิทธิภาพของการบัญชีครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวก ทำให้มั่นใจว่าการบัญชีครัวเรือนจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน การประยุกต์เศรษฐกิจเข้ากับวิถีชีวิตและการใช้ทรัพยากรในระดับชุมชนส่งผลต่อสถานะทางเศรษฐกิจของชุมชน ประชาชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการวางแผนและแก้ไขปัญหาชุมชน การทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง ครอบครัว และชุมชน และช่วยให้ประชาชนทราบค่าใช้จ่ายที่จำเป็นและไม่จำเป็น จึงสามารถตัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไปได้

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบประสิทธิผลของรูปแบบที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการยกระดับการดำรงชีวิตตามหลักวิถีพอเพียงให้กับประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้การที่จะนำไปใช้นั้นจะต้องให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมด้านความรู้ การสร้างความเข้าใจ และหาแนวทางในการจูงใจให้

ประชาชนเกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ด้วยการระเบิดจากข้างในให้เกิดการยอมรับ และตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำบัญชีครัวเรือน เห็นคุณค่าของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในลักษณะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมากกว่าการสอนหรือการอบรม จะเป็นพื้นฐานแรกที่มีความจำเป็นและส่งผลต่อขั้นตอนอื่นๆ อีกทั้งเพื่อเป็นการลดปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนลงได้นั้น อีกกลไกหนึ่งคือ การสร้างภาคีเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน โดยสำนักงานเทศบาลตำบลบางม่วงเป็นหน่วยงานหลักในการสร้างความร่วมมือกับผู้นำชุมชน อาจารย์และนักวิจัยจากสถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานภาคีที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ ผ่านกระบวนการชวนคิด ชวนคุย และชวนลงมือปฏิบัติ การค้นหาและพัฒนาอาสาสมัครครูพี่เลี้ยงในการหนุนเสริมช่วยติดตามผลและสร้างแรงกระตุ้น ให้คำชี้แนะในการแก้ไขปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อเป็นกลไกที่สำคัญอีกกลไกหนึ่งที่จะช่วยให้การทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนประสบผลสำเร็จและเกิดความยั่งยืนได้ เทศบาลตำบลบางม่วงควรสร้างแรงกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำเป็นนโยบาย ข้อตกลงร่วม บทบาทหน้าที่ของประธาน และคณะกรรมการชุมชนในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชนด้วยการน้อมนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำกิจกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนไปประยุกต์ใช้ และมีการมอบรางวัลให้แก่บุคคลและครอบครัวที่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อที่ยั่งยืน และจัดทำเป็นทำเนียบบุคคลหรือครัวเรือนต้นแบบเผยแพร่ประชาสัมพันธ์บนเว็บไซต์ของเทศบาล

สำหรับประเด็นการวิจัยในครั้งต่อไป 1) ควรนำรูปแบบไปทำการศึกษากับครัวเรือนที่อาศัยในชุมชนบ้านวัดแดง ตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด และครัวเรือนที่อาศัยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงค่อม อำเภอลำลูกเกด จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีบริบทต่างกัน เพื่อทดสอบว่า รูปแบบดังกล่าวเกิดประสิทธิผลเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และนำผลจากการศึกษามาทำการพัฒนาให้ได้ว่าซึ่งรูปแบบให้กับหน่วยงานต่างๆ นำไปใช้ในการขยายผลในวงกว้าง 2) ในอนาคตเพื่อให้เกิดการพัฒนาขยายผลกิจกรรมของงานวิจัยลงสู่ครัวเรือนของชุมชนอย่างกว้างขวางและมีความต่อเนื่อง ดังนั้นควรมีการศึกษาวิจัยพัฒนารูปแบบการโค้ชให้กับผู้นำชุมชนให้มีความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานการเป็นพี่เลี้ยงหรือผู้เฝ้ากระบวนการการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน

เอกสารอ้างอิง

กัมพล เพ็ชรล้อมทอง, สุรภา เอมสกุล และธันธสา โรจนตระกูล. (2564). กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง

อย่างยั่งยืนแบบพึ่งพาตน. *วารสาร Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(12), 354-368.

ธนวรรณ พลวิชัย. (2566). *หนี้ครัวเรือนไทยพุ่ง 5.59 แสนต่อครอบครัว สูงสุดรอบ 15 ปี*.

<https://www.prachachat.net/economy/news-1357509>

ธีรวิภา สุทัศน์วิบูลย์, นัยนา แคลวเครือ, พรสิริ สุขทอง, ยุพา สระไธ และลำไย มีเสน่ห์. (2562). การศึกษาพฤติกรรมและสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรจังหวัดราชบุรี. (2562). *วารสารบัญชีปริทัศน์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 4(2), 58-71.

บุปผา คำนวน. (2563). รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 9(3), 28-40.

ผกามาศ บุตรสาส์, สุพัตรา รักการศิลป์ และแก้วมณี อุทธิรัมย์. (2565). นวัตกรรมจัดการความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืนของชุมชนสายยาว ตำบลลุงเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารชุมชนวิจัย*, 16(1), 92-103.

- วิไลภรณ์ คำมัน, พาริดา หิมะด้า และกฤษฎากาญจน์ โตพิทักษ์. (2564). การประเมินแบบเสริมพลัง: การประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การประเมินผลการเรียนรู้สู่ความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 40(6), 54-67.
- ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ทีทีบี. (2567). ประเมินสัดส่วนหนี้ครัวเรือนไทยสิ้นปี 2567 อาจเพิ่มขึ้นแตะระดับ 91.4% ต่อจีดีพี. <https://www.ttbbank.com/th/newsroom/detail/ttba-thai-household-debt-end-2024>.
- สัญญา ยีอราน และศิริไลซ์ วรรณวิจิตร. (2561). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สู่ความสำเร็จการเปลี่ยนแปลงนโยบายในระบบสุขภาพ. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 5(2), 288-300.
- สรัญญา จันทร์สว่าง. (2558). จัปตา 'ปัญหาสังคม' คู่ขนาน การเติบโตของเมือง-เศรษฐกิจ. <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist>
- สุนิย์รัตน์ วุฒิจินดานนท์. (2560). การศึกษากระบวนการเรียนรู้การจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างยั่งยืนของเกษตรกร. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน(มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 10(3), 61-69.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. <https://sep.nesdc.go.th/Book/2550/10-PamounKum-2550.pdf>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570*. <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13>
- อานันท์ เกียรติสารพิภพ. (2566). *หนี้ครัวเรือน*. <https://library.parliament.go.th/th/radioscript/rr2566-jun1>
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education*. (3rded.). McGraw-Hill.
- Goyal, K., Kumar, S., & Xiao, J. J. (2021). *Antecedents and consequences of Personal Financial Management Behavior: a systematic literature review and future research agenda*. Human Development and Family Science Faculty Publications. University of Rhode Island.
- Hausser, D. L.(1980). *Comparison of different models for organizational analysis.In organizational assessment perspective on the measurement of organizational behavior and the quality of work life*. John Wiley & Son.
- Netemeyer, R. G., Warmath, D. E. E., Fernandes, D., & Lynch, J. G. Jr. (2018). How am I doing? Perceived financial well-being, its potential antecedents, and its relation to overall well-being. *Journal of Consumer Research*, 45, 68–89. doi: 10.1093/jcr/ucx109
- Thongprasert, N., & Mala, S. (2019). *Efficiency of household accounting: A case study of a modelvillage in Thailand*. *Urban Studies: Border and Mobility – Kerr et al. (Eds)© 2019 Taylor & Francis Group*.